

КОГНІТИВНА СУТНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

© 2016 ПОНОМАРЕНКО Т. В.

УДК 330.341

Пономаренко Т. В. Когнітивна сутність забезпечення економічної стійкості суб'єктів господарювання

Встановлено, що сучасні підходи репрезентують економічну стійкість підприємства, орієнтуючись на досягнення поточних значень пріоритетних параметрів (платоспроможності, прибутковості, ефективності використання ресурсів, структурної цілісності тощо). Питання формування цих параметрів та їх збереження в перспективному періоді висвітлюються в науковому просторі фрагментарно. З огляду на це, основним завданням статті є дослідження когнітивних передумов забезпечення економічної стійкості. Показано, що поточний стан стійкості визначається та підтримується здатностями топ-менеджменту компанії. Саме динамічна здатність, що онтологічно формується реакцією управлінського персоналу на зміни об'єктивної реальності, виступає ключовим чинником забезпечення економічної стійкості. В авторському розумінні забезпечення економічної стійкості – перманентний процес, основу якого складає когнітивно-суб'єктивний паттерн формування та модифікації здатностей менеджерів, що визначають спектр рефлексивних дій на турбулентність умов господарювання проактивного або реактивного характеру. Інтерактивний феномен часу розкривається в статті крізь призму його монохромності та поліхромності.

Ключові слова: економічна стійкість, динамічні здатності, домінуюча логіка, ключові компетенції, когнітивно-суб'єктивний паттерн.

Рис.: 3. **Бібл.:** 15.

Пономаренко Тетяна Вадимівна – кандидат економічних наук, докторант, кафедра обліку, аналізу, аудиту і адміністрування підприємств гірничо-металургійного комплексу, Криворізький національний університет (вул. Віталія Матусевича, 11, Кривий Ріг, Дніпропетровська обл., 50027, Україна)

E-mail: dvnz@inbox.ru

УДК 330.341

Пономаренко Т. В. Когнитивная сущность обеспечения экономической устойчивости субъектов хозяйствования

Установлено, что современные подходы раскрывают сущность экономической устойчивости предприятия, ориентируясь на достижение текущих значений приоритетных параметров (платежеспособности, прибыльности, эффективности использования ресурсов, структурной целостности и т. д.). Вопросы формирования этих параметров и их сохранения в перспективном периоде освещаются в научном пространстве фрагментарно. Учитывая это, основной задачей статьи является исследование когнитивных предпосылок обеспечения экономической устойчивости. Показано, что текущее состояние устойчивости обеспечивается и поддерживается способностями топ-менеджмента компании. Именно динамическая способность, которая онтологически формируется реакцией управленческого персонала на изменения объективной реальности, выступает ключевым фактором обеспечения экономической устойчивости. В авторском понимании обеспечение экономической устойчивости – перманентный процесс, основу которого составляет когнитивно-суб'єктивний паттерн формування і модифікації здатностей менеджерів, визначають спектр рефлексивних дій на турбулентність умов господарювання проактивного або реактивного характеру. Інтерактивний феномен часу розкривається в статті крізь призму його монохромності і поліхромності.

Ключевые слова: экономическая устойчивость, динамические способности, доминирующая логика, ключевые компетенции, когнитивно-суб'єктивний паттерн.

Рис.: 3. **Библ.:** 15.

Пономаренко Татьяна Вадимовна – кандидат экономических наук, докторант, кафедра учета, анализа, аудита и администрирования предприятий горно-металлургического комплекса, Криворожский национальный университет (ул. Виталия Матусевича, 11, Кривой Рог, Днепропетровская обл., 50027, Украина)

E-mail: dvnz@inbox.ru

UDC 330.341

Ponomarenko T. V. The Cognitive Essence of Ensuring the Economic Sustainability of Economic Entities

It has been determined that modern approaches disclose the essence of the economic sustainability of enterprise, directing on achieving the current values of the priority parameters (solvency, profitability, efficiency of resources use, structural integrity, etc.). Questions about the formation of these parameters and preserving them in a prospective period are being covered in the scientific space in a fragmented manner. With this in mind, the main objective of the article is studying the cognitive prerequisites of ensuring the economic sustainability. It is displayed that the current state of sustainability is provided and maintained by the abilities of company's top-management. Specially, the dynamic ability that ontologically is formed by reaction of managerial staff to changes in the objective reality appears as a key factor in ensuring the economic sustainability. In the author's understanding, ensuring the economic stability is a permanent process, based on the cognitive-subjective pattern for formation and modification of the managers' abilities, which define the range of reflexive actions for the turbulence of conditions of management, whether proactive or reactive. The interactive phenomenon of time is revealed in the article through the prism of its monochromaticism, and polichromaticism.

Keywords: economic sustainability, dynamic abilities, dominant logic, key competences, cognitive-subjective pattern.

Fig.: 3. **Bibl.:** 15.

Ponomarenko Tatyana V. – PhD (Economics), Candidate on Doctor Degree, Department of Accounting, Analysis, Audit and Administration of Mining-metallurgical Complex, Kryvyi Rih National University (11 Vitalia Matusевича Str., Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region, 50027, Ukraine)

E-mail: dvnz@inbox.ru

Реалії розвитку бізнесу нової формації об'єктивно вимагають принципово нових підходів до виживання та чіткого розуміння природи стійкості. Однак сучасний функціональний формат управління економічною стійкістю підприємства сфокусований переважно на передбаченні майбутнього стану та надмірному бажанні конкретизації факторів-загроз (антикризовий менеджмент, ризик-менеджмент тощо). Рівень

прогностичної цінності такої інформації залишається низьким внаслідок непередбачуваності більшості факторів середовища господарювання. До того ж, зміна умов ведення бізнесу – це лише один бік проблеми, інший – адекватність вибору та реалізації певних рішень, які традиційно орієнтовані на мінімізацію витрат, прискорення бізнес-процесів. Їх ефективність в контексті збереження стійкого стану компаній значно обмежена. Крім того, са-

моорганізація підприємства, яка до сьогодні виступала пріоритетним напрямом збереження функціонуючих організацій, може мати фатальні наслідки. «Сліпі» закономірності колективної поведінки, встановлені на сьогоднішній день синергетикою, можуть стати прийнятними тільки завдяки відповідальній і свідомій людській поведінці. Вищезазначене вимагає принципової зміни вектора дослідження з прогнозування та передбачення факторів, що впливають на економічну стійкість, до реалізації перманентного процесу її забезпечення.

Контент-аналіз наукових джерел дозволив відзначити, що існуючі підходи репрезентують економічну стійкість підприємства переважно кризь призму теперішнього часу, орієнтуючись на досягнуті поточні значення пріоритетних параметрів: платоспроможності (Г. В. Савицька, В. І. Рошнін, Н. В. Олексієнко, О. А. Слободчикова, Ж. Крисьо); прибутковості (Н. А. Мамонтова, В. А. Долятовський, І. А. Аксаков, І. К. Коханенко, Ф. М. Сафін, А. А. Колобов, І. М. Омельченко, Ю. В. Масленко, Н. А. Кульбака); фінансової пропорційності (М. О. Кизим, В. А. Забродський, В. А. Зінченко, В. І. Лук'янов, Ю. С. Копчак); екологічності (Дж. Елкінгтон, М. Каптейн, Дж. Уемп, Т. Діллак, К. Хокертс, Р. Штоїер, М. Ленджер, А. Конрад, А. Мартінуці); досягнення цілей (Н. Н. Погостинська, Ю. А. Погостинський, Р. Л. Жамбекова, Р. Р. Ацканов, В. В. Козик, В. А. Гришко, М. О. Удовіченко, О. В. Василенко, Н. П. Бусленко, А. І. Муравих); ефективності використання ресурсів (О. В. Зеткіна, В. З. Бугай, В. М. Омельченко, Н. В. Алексєєнко, Р. А. Коренченко, О. А. Прокопчук, О. П. Поліщук, А. В. Севастьянов); достатності та доступності ресурсів (О. О. Тарасова, А. В. Севастьянов, А. В. Смірнов); збалансованості ресурсів (В. О. Медведев, Ю. С. Цямрюк, Л. М. Христенко, Н. Є. Буткова); організаційної відповідності (С. П. Бараненко, В. В. Шеметов, Р. А. Єрмейчук, Р. В. Попельнохов); структурної цілісності (О. Н. Фолом'єв, В. І. Захарченко, О. В. Ареф'єва, Д. М. Гордяньська, В. Іванов, Т. Н. Мизнікова) [1, с. 15–19].

Не зупиняючись на питаннях комплексності та об'єктивності традиційних параметрів стійкості, варто акцентувати увагу на тому, що вони дозволяють одночасно оцінити стан стійкості підприємства лише на певну дату. При цьому поза контекстом досліджень залишаються питання їх досягнення та можливостей збереження у перспективному періоді.

Будь-яке підприємство розвивається за об'єктивними економічними законами, але його реальне існування визначається суб'єктивною діяльністю людей, які координують параметри функціонування відповідно до динамічної реальної дійсності. Відповідно, ключовим завданням статті є розкриття когнітивних передумов забезпечення економічної стійкості суб'єктів господарювання.

Забезпечення стійкості сучасних компаній характеризується високим рівнем ситуаційності, яка знаходиться під значним впливом непередбачуваних факторів менеджменту компанії. Турбулентність середовища, яка на сьогодні стала нормою ведення бізнесу, призводить до швидких варіацій стану підприємства за критерієм стійкості. Констатуємо наявність у арсеналі

економічної науки розвинутого інструментарію прогнозування та моделювання факторів зовнішнього середовища, доцільно пригадати слова Нобелівського лауреата К. Ерроу: «Наші знання про майбутній стан середовища господарювання тонуть в тумані невизначеності. Віра у визначеність ... ставала причиною багатьох бід. Про це слід пам'ятати, особливо в період, коли настає так звана асиметрія взаємозв'язку минулих і майбутніх подій». Крім того, доцільно акцентувати увагу на такому:

- ✦ складність, багатовимірність та непередбачуваність факторів середовища унеможливає подолання суб'єктивізму в їх прогнозуванні та забезпечення високого рівня достовірності;
- ✦ усі моделі та підходи є неповними, оскільки можна говорити про точність прогнозування виключно на локальній ділянці, обмеженій часом, простором та ментальністю дослідника.

Невизначеність середовища господарювання та його вплив на функціонування підприємств визначається як у науковій літературі, так і в практичній їх діяльності кризь призму широкого спектра понять: загрози, ризики, деструктивні фактори, небезпеки, нестабільність, криза, хаос, анархія. Автор не ставить за мету систематизувати та типологізувати всі фактори невизначеності у традиційному форматі, а оперує саме поняттям невизначеності, яке відповідно до загально визнаного трактування уособлює таку змістовність: чітко не встановлена, цілком не зрозуміла. В управлінській літературі стійко закріпилося нестроге, але наочне розрізнення рівнів невизначеності зовнішнього середовища компанії [2, с. 69–81]:

- ✦ *низька невизначеність*: менеджменту фірми відомі основні фактори, що впливають на її діяльність, і діапазон значень даних факторів;
- ✦ *висока невизначеність*: менеджменту фірми відомі основні фактори, що впливають на її діяльність, але не відомі ні діапазон їх значень, ні закономірності їх розподілу;
- ✦ *вкрай висока невизначеність*: менеджменту фірми не відомі не лише значення факторів, діапазон їх значень та закономірності їх розподілу, але і сам склад основних факторів, що впливають на діяльність фірми.

Саме в умовах вкрай високої невизначеності стійкість функціонування фірми набуває ключового значення. У цьому контексті варто відзначити, що в сучасному бізнес-середовищі більшість факторів, з якими стикаються компанії, непередбачувані та неочевидні до того моменту, поки вони не відбулися, а весь набір наслідків для підприємства важко передбачити апріорі. Саме характер факторів визначає характер поведінки менеджерів: пережити тяжкі часи з найменшими втратами, зберегти ринкові позиції, акумулювати ресурси для подальшого розвитку, сформувати нові якісні ознаки підприємства. Таким чином, забезпечення стійкості є не боротьбою з факторами, а своєчасною та відповідною реакцією на зміни умов господарювання, які здатні порушити звичайне функціонування компанії та призвести до негативних наслідків.

Саме цільовий та перманентний характер процесів забезпечення економічної стійкості підприємства дозволяє бізнесу виживати в непередбачуваних обставинах з мінімальними втратами та, більш того, знаходити у таких ситуаціях можливості для подальшого розвитку. Об'єктивна реальність існування підприємства у вигляді різноманітних динамічних комбінацій факторів наповнюється суб'єктивним фактором реакції індивідуумів. Таким чином, «ключ» до розуміння природи стійкості треба шукати не в поточному стані, а в тому, на чому цей стан ґрунтується. У цьому контексті варто відзначити, що сучасні підходи розкривають сутність стійкості крізь призму як «стану», так і «здатності підприємства» – сукупності можливостей, що дозволяють модифікувати свою діяльність відповідно до змін середовища [3, с. 225; 4, с. 62]. При цьому остання презентується як даність, яка повинна сама себе пояснити. Але насправді такого не відбувається:

- ✦ відсутнє теоретичне обґрунтування та емпірична верифікація здатності підприємства, її практичних проявів та механізмів реалізації;
- ✦ потенціал використання «здатності підприємства» обмежений нечіткістю розуміння самого терміна, який використовується переважно як метафора, та призводить до певного парадоксу: стійкими є ті підприємства, що мають найвищу здатність до виживання – підприємства, які мають найвищу здатність до виживання, найбільш стійкі.

Така невизначеність не дозволяє об'єктивно розкрити причини стійкого стану, внаслідок чого поняття пристосованості, адаптації залишаються неопераційно-набельними. Вищезазначене вимагає трансформації фокусу дослідження з абстрактної дефініції «здатність підприємства» до реальної здатності конкретних менеджерів та працівників. Ця позиція відповідає принципу методологічного індивідуалізму та є цілком логічною, оскільки носієм досвіду, знань, вмінь, професійних навичок та ключових компетенцій виступають окремі люди [5, с. 42].

На відміну від значної частини ресурсів ресурси здатності неможливо залучити ззовні, оскільки вони формуються не лише когнітивними, поведінковими та комунікаційними характеристиками самої людини, а й виключно на певному підприємстві з урахуванням специфіки його функціонування та всіх нюансів взаємодій зі стейкхолдерами [6, с. 106; 7, с. 17; 8, с. 185]. Компанія існує саме тому, що індивідуумам бути всередині неї вигідніше, ніж поза її межами. Відповідно, кожний працівник буде намагатися реалізувати наявні можливості (*business opportunities*) для забезпечення перманентного існування організації.

Поведінкові регулярності оформлюються у статичні здатності, які ототожнюються автором з рутинами. Не поглиблюючись у масштабні дискусії щодо сутності останніх, відзначимо, що ми поділяємо погляд на рутини як на стандартні операційні процедури, що уособлюють у собі два прошарки: остенсивний (*ostensive*) – описовий та перформативний (*performative*), що полягає в реаль-

них діях конкретних індивідуумів у специфічних обставинах місця і часу [9, с. 19]. Хаотичні динамічні зміни, які порушують звичну структурованість середовища, об'єктивно вимагають своєчасної трансформації існуючих здатностей. Саме здатність змінювати здатності (динамічна здатність) виступає ключовим чинником забезпечення економічної стійкості. Крім того, «калейдоскоп» неординарних подій, ситуацій та факторів розширює спектр формального виконання рутинних дій та наповнює їх ситуаційною креативністю та спонтанністю. При цьому, управлінська креативність розуміється нами не як психологічна чи творча характеристика працівників, а як певний вимір спонтанного генерування нових рішень, реорганізації існуючих планів та напрямків діяльності в умовах невизначеності зовнішнього середовища.

Використання терміна «динамічні здатності» у науковому дослідженні ґрунтується на аналогічній концепції – *Concept Dynamic Capabilities* [10, с. 106; 11; 12]. Автор поділяє такі її положення: 1) у структурі здатностей динамічні займають найвищий ієрархічний рівень; 2) існує зв'язок між динамічними здатностями та змінами як необхідною реакцією на турбулентність умов господарювання. Однак вищезазначена концепція має значні обмеження, що потребує її розвитку в контексті предметної сфери дослідження. *По-перше*, з моменту введення в науковий обіг терміна «динамічні здатності» в процесі становлення еволюційного та ресурсного підходів до трактування сутності підприємства вона і до сьогодні розуміється як «колективістський» концепт, тобто як властивість фірми як цілого, що піддається справедливій критиці. Дійсно, єдиним суб'єктом, який має цілі, інтереси, формує плани та реалізує їх, є людина. Варто відзначити, що і стейкхолдерів цікавить, у першу чергу, не підприємство як цілісний організм, а саме потенціал конкретних менеджерів, який дозволяє забезпечити його ефективне функціонування в умовах високого ступеня невизначеності.

По-друге, ця концепція орієнтована виключно на використання здатностей для підвищення рівня інноваційності компанії та формування конкурентних переваг. Останні публікації свідчать, що життєвий цикл конкурентної переваги невпинно скорочується, а її захист може стати самогубством для підприємства. Протягом року після впровадження інновації в 70% випадків конкуренти мають детальну інформацію про продукт, його імітація коштує на третину дешевше, а аналог виходить на ринок наскільки ж швидко, як і оригінал. Захистити нові виробничі процеси ще складніше, 60–70% ефектів їх реалізації переходять до конкурентів. Це зумовлює поглиблення сутності здатностей від їх орієнтації виключно на формування стійких конкурентних переваг до своєчасної трансформації діяльності.

По-третє, концепція динамічних здатностей не розкриває механізм їх формування. Авторська позиція полягає в тому, що основу здатностей складає домінантна логіка менеджерів як спосіб сприйняття бізнесу та його зовнішніх умов, що забезпечує акумулювання ресурсів та їх процесну трансформацію у цінність для стейкхолдерів, тобто виступає суб'єктною проекцією

реальності, яка формує спектр рефлексивних дій. Домінантна логіка формується на основі минулого досвіду, системи спеціальних знань, образу думок і ключових компетенцій. Відповідно до основних положень ресурсних теорій ключові компетенції є симбіозом корпоративних знань та навичок. Набір переконань, уявлень та припущень, що формується на практиці, складає образ думок менеджерів. Він визначає спосіб сприйняття різноманітних ситуацій та формування на цій підставі певного набору дій. Минулий досвід індивідуума уособлюється у «колективній пам'яті», що забезпечує стійкість цілого з плином часу.

Навіть найбільш досконала домінантна логіка як симбіоз визначених параметрів має сенс при більш-менш стабільних умовах господарювання. Зростання нестабільності вимагає засвоєння нових знань, акумулювання досвіду поведінки в нестандартних ситуаціях, що трансформує домінантну логіку, на підставі якої формуються нові статичні здатності. Останні визначають номенклатуру, характер, специфіку та рівень дій (стратегічний, тактичний, операційний) (рис. 1). Таким чином, життєдіяльність підприємства першопричиною формується повторенням базисних паттернів стійкості, при цьому успадковується саме їх структура, а когнітивне наповнення змінюється разом з акумулюванням досвіду та зростанням можливостей менеджменту. Виключення з цього ланцюга домінантної логіки дозволяє констатувати здатності менеджерів виключно як поведінку на рівні інстинктів та рефлексів. Важливого значення набувають при цьому й організаційні здатності, які дозволяють адаптувати персонал підприємства до відповідних змін та зорієнтувати його на певні дії для збереження гарантій існування організації.

Поведінкові процеси відображають типові для підприємства способи дій і взаємодій індивідуумів та представляють собою послідовність кроків, що використовуються для реалізації когнітивних та міжособистісних

аспектів діяльності, які забезпечують інтегрування, передачу і інтерпретацію інформації. При цьому треба враховувати, що поведінка управлінського персоналу без помилок майже неможлива, тому важливого значення набуває їх обмеженість за масштабами фактичних або потенційних наслідків, за кількістю таких помилок на одиницю часу, на один сегмент, на одну посаду. Кількісні та якісні параметри помилок не повинні перевищувати певний пороговий рівень, коли в силу кумулятивного та/чи мультиплікативного ефектів їх поєднання відбувається зниження рівня вітальності компанії.

Доцільно також акцентувати увагу на тому, що контекст динамічних здатностей трансформує сприйняття середовища та його змін з незалежної від діяльності менеджерів даності до умов, зміну яких у значному ступені визначає суб'єктний вплив. Це відповідає позиціям науковців, які критикують розуміння середовища виключно як незалежну сутність [13, с. 725; 14, с. 163]. Дж. Губерт та У. Глік стверджують, що саме топ-менеджери виступають як агенти, які за допомогою рекламування, лобіювання та інших засобів пристосовують середовище для існування організації [15, с. 9], середовище конструюється когнітивними процесами, тому погляд на можливість одного спрямування – адаптації до середовища – є обмеженим [13, с. 728].

Таким чином, в авторській інтерпретації *забезпечення економічної стійкості – перманентний процес, основу якого складає когнітивно-суб'єктний паттерн формування та модифікації здатностей менеджерів, що визначають спектр рефлексивних дій на турбулентність умов господарювання проактивного або реактивного характеру.*

Забезпечення економічної стійкості має темпоральну необмеженість. Остання позиція визначає доцільність розгляду часу як інтерактивного феномена, що конструюється економічними агентами в процесі їх взаємодії. При цьому лінійний монохромний характер часу

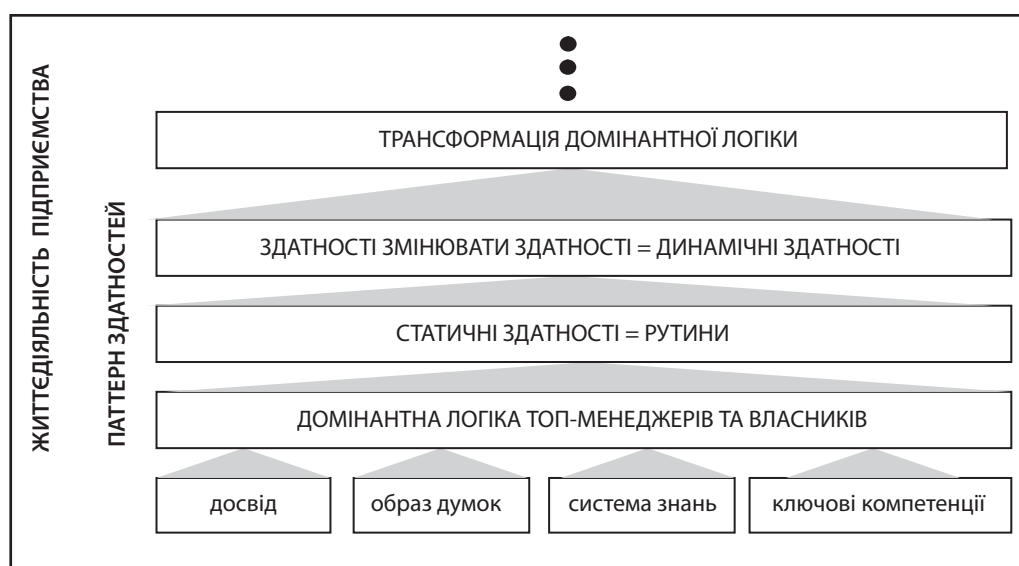

Рис. 1. Когнітивно-суб'єктний базисний паттерн забезпечення економічної стійкості підприємства

Джерело: розроблено автором.

автором пов'язується з безперервним потоком рутин та реалізацією планових завдань у середовищі низького ступеня невизначеності. Часовий контекст стійкості, на нашу думку, повинен висвітлюватися крізь призму поліхронічного характеру часу, ключовими ознаками якого є відкритість та орієнтація на перспективи розвитку. Відповідно, цей час вимірюється не годинами, а діями економічних агентів, їх швидкістю, послідовністю, своєчасністю, тривалістю. Поліхронічний характер функціонально-семантичного поля часу зумовлений синтезуванням у собі різних проявів темпоральних відношень (минуле – теперішнє – майбутнє; однозначність – різночасність; періодичність; тривалість часу).

Для ідентифікації часових параметрів забезпечення стійкості автор акцентує увагу на трьох ключових параметрах: тривалість впливу фактора; періодичність змін умов господарювання; час рефлексивних дій на зміну фактора (рис. 2).

Якісне наповнення представлених на рис. 2 залежностей має такі ознаки: $t_{fl} = t_{react} = t_{per}$ – максимальна амплітуда змін факторів та їх періодичності; $t_{fl} > t_{react} = t_{per}$ – незначний вплив змін факторів при їх високій періодичності; $t_{fl} = t_{react} < t_{per}$ – максимальний вплив змін факторів при уповільненні періодичності; $t_{fl} > t_{react} < t_{per}$ –

мінімальний рівень амплітуди змін факторів при максимальному уповільненні їх періодичності. Нарощення ентропії зумовлюється такими співвідношеннями: $t_{fl} < t_{react} < t_{per}$; $t_{fl} > t_{react} > t_{per}$, перехід у нестійкий стан – $t_{fl} < t_{react} > t_{per}$. Мінімізація часу рефлексивних дій на дестабілізуючі фактори дозволяє нівелювати їх періодичність, силу та час впливу (рис. 3).

Час реакції менеджменту на дестабілізуючі фактори визначає характер забезпечення стійкості. На відміну від реактивного, що передбачає реакцію на події, які вже виникли, проактивний – спрямований на попередження і зменшення невизначеності зовнішнього середовища функціонування компанії та її трансформації відповідно до прогнозних змін.

У цьому контексті виключного значення набувають дві позиції:

1) створення, розвиток і захист ресурсів (переважно нематеріальних) та їх комбінацій, що мають стратегічний характер і забезпечують унікальність підприємства з точки зору ключових стейкхолдерів;

2) формування комплексного інформаційного базису, негентропійні властивості якого створюють передумови для коригування напрямів забезпечення стійкості.

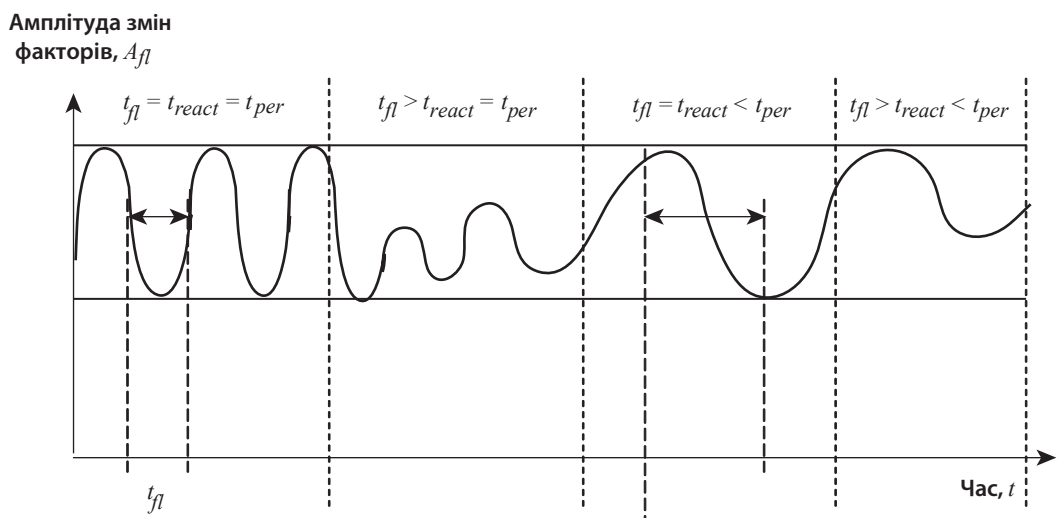

Рис. 2. Часові параметри забезпечення стійкості

Умовні позначення: t_{fl} – тривалість впливу фактору; t_{per} – періодичність змін умов функціонування; t_{react} – час реакції на зміну факторів.

Джерело: розроблено автором.

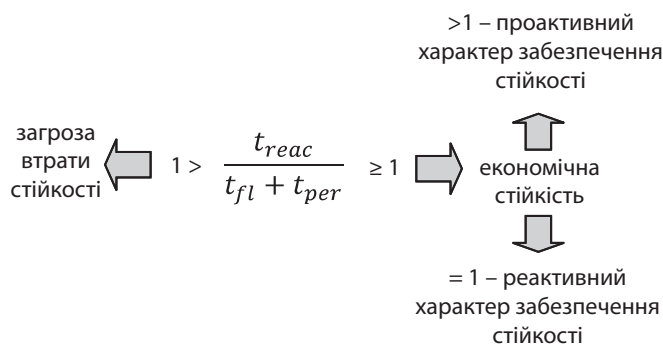

Рис. 3. Характер забезпечення економічної стійкості підприємства

Джерело: розроблено автором.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи презентований вище матеріал, доцільно відмітити таке:

- ✦ економічна стійкість не є іманентною ознакою компанії, іманентним є прагнення індивідумів її забезпечити, практична реалізація якого онтологічно формується їх реакцією на зміни об'єктивної реальності;
- ✦ носієм здатностей забезпечення перманентного існування підприємства виступає управлінський персонал, що визначає когнітивний полісуб'єктний характер його першопричин, які гуманізують природу економічної стійкості та об'єктивно ґрунтуються на принципах методологічного індивідуалізму;
- ✦ рекурсивність базових процесів життєдіяльності компанії визначається домінантною логікою менеджерів, яка синтетично уособлює їх досвід, спеціальні знання, образ думок і ключових компетенцій; на її основі формуються статичні здатності, ефективність яких визначається відносною стабільністю умов господарювання, зміни цих умов вимагають трансформації існуючих здатностей, які набувають динамічного характеру;
- ✦ забезпечення економічної стійкості – перманентний процес, основу якого формує когнітивно-суб'єктний паттерн формування та модифікації здатностей менеджерів, що визначають спектр рефлексивних дій на турбулентність умов господарювання проактивного або реактивного характеру; ці процеси мають чітко визначену діалектику, якщо не є результатом спрямованих дій власників та менеджменту по реалізації сценарію навмисного банкрутства та ліквідації. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Пономаренко Т. В.** Типологізація підходів до трактування сутності категорії «економічна стійкість підприємства» / Т. В. Пономаренко // *Вчені записки: наук. зб.* – Вип. 16. – К.: КНЕУ, 2014. – С. 14–20.
2. **Кортни Х.** Стратегії в умовах неопределенности / Х. Кортни, Д. Киркленд, П. Вигери // *Вестник McKinsey*. – 2002. – № 2. – С. 69–81.
3. **Козик В. В.** Сутність, види та чинники формування економічної стійкості підприємства / В. В. Козик, В. Ю. Паньків, В. А. Гришко // *Науковий вісник НЛТУ України*. – 2013. – Вип. 23.12. – С. 219–226.
4. **Сафин Ф. М.** Экономическая устойчивость как доминирующая парадигма развития организаций промышленности: дис. ... д-ра экон. наук: спец. 08.00.05 / Ф. М. Сафин. – М., 2009. – 358 с.
5. **Варламова З. Н.** Жизненный цикл ключевой компетенции организации / З. Н. Варламова // *Вестник Омского университета. Серия «Экономика»*. – 2014. – № 2. – С. 41–45.
6. **Варламова З. Н.** Поглощающая способность как детерминанта динамического потенциала фирмы / З. Н. Варламова // *Инновации*. – 2012. – № 2 (160). – С. 102–109.
7. **Чанько А. Д.** Управленческая команда как источник динамических способностей фирмы / А. Д. Чанько // *Российский журнал менеджмента*. – 2008. – № 1. – С. 3–24.
8. **Шарников А. В.** Концепция динамических способностей как основа устойчивости конкурентных преимуществ

организации в условиях нестабильности внешней среды / А. В. Шарников // *Бизнес. Образование. Право: Вестник Волгоградского института бизнеса*. – 2012. – № 4 (21). – С. 184–189.

9. **Hodgson, G. M.** The Concept of a Routine / G. M. Hodgson // *Handbook of Organizational Routines* / In Becker M. C. (ed.). – Cheltenham, UK and Northampton, MA : Edward Elgar, 2008. – P. 3–14.

10. **Кулеш В. А.** Концепция динамических способностей в стратегическом выборе компании [Электронный ресурс] / В. А. Кулеш // *Научный журнал КубГАУ*. – 2015. – № 108 (04). – Режим доступа : <http://ej.kubagro.ru/2015/04/pdf/86.pdf> 1

11. **Тис Д. Дж.** Объясняя динамические способности: сущность и микроосновы устойчивого результата / Д. Дж. Тис // *Журнал стратегического менеджмента*. – 2007. – № 28. – С. 1319–1350.

12. **Teece, D. J.** Dynamic Capabilities and Strategic Management / D. J. Teece. – Oxford University Press, 2009. – 299 с.

13. **Smirich, L.** Strategic Management in an Enacted World / L. Smirich, C. Stubbart // *Academy of Management Review*. – 1985. – Vol. 10 (4). – P. 724–736.

14. **Weick, K.** Sensemaking in Organizations / Karl E. Weick. – Thousand Oaks, CA : Sage Publications, 1995. – 248 p.

15. **Huber, G.** Organizational Change and Redesign: Ideas and Insights for Improving Performance / George P. Huber, William H. Glick. – New York : Oxford University Press, 1993. – 464 p.

REFERENCES

Chanko, A. D. "Upravlencheskaya komanda kak istochnik dinamicheskikh sposobnostey firmy" [Management team as a source of dynamic capabilities of the firm]. *Rossiyskiy zhurnal menedzhmenta*, no. 1 (2008): 3-24.

Hodgson, G. M. "The Concept of a Routine". In *Handbook of Organizational Routines*, 15-28. Cheltenham, UK: G. M. Edward Elgar, 2008.

Huber, G., and Glick, W. H. *Organizational Change and Redesign: Ideas and Insights for Improving Performance*. New York: Oxford University Press, 1993.

Kortni, Kh., Kirkland, D., and Vigeri, P. "Strategii v usloviyakh neopredelennosti" [Strategy under uncertainty]. *Vestnik McKinsey*, no. 2 (2002): 69-81.

Kulesh, V. A. "Kontsepsiya dinamicheskikh sposobnostey v strategicheskoy vybere kompanii" [The concept of dynamic capabilities in the strategic choice of the company]. <http://ej.kubagro.ru/2015/04/pdf/86.pdf> 1

Kozyk, V. V., Pankiv, V. Yu., and Hryshko, V. A. "Sutnist, vydy ta chynnyky formuvannya ekonomichnoi stiiikosti pidpriemstva" [The nature, types and factors of formation of economic stability of enterprise]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 23.12 (2013): 219-226.

Ponomarenko, T. V. "Typolohizatsiia pidkhodiv do traktuvannya sutnosti katehorii «ekonomichna stiiikost pidpriemstva»" [Typology of approaches to treatment of essence of the category "enterprise economic sustainability"]. *Vcheni zapysky*, no. 16 (2014): 14-20.

Sharnikov, A. V. "Kontsepsiya dinamicheskikh sposobnostey kak osnova ustoychivosti konkurentnykh preimushchestv organizatsii v usloviyakh nestabilnosti vneshney sredy" [The concept of dynamic capabilities as a basis for sustainability of competitive advantages of the organization in conditions of instability of external environment]. *Biznes. Obrazovaniye. Pravo: Vestnik Volgogradskogo instituta biznesa*, no. 4 (21) (2012): 184-189.

Safin, F. M. "Ekonomicheskaya ustoychivost kak dominiruyushchaya paradigma razvitiya organizatsiy promyshlennosti" [Economic sustainability as the dominant paradigm of development organizations industry]. *Diss. ... d-ra ekon. nauk: 08.00.05*, 2009.

Smirich, L., and Stubbart, S. "Strategic Management in an Enacted World" *Academy of Management Review*, no. 10 (4) (1985): 724-736.

Tis, D. Dzh. "Obyasnyaya dinamicheskiye sposobnosti: sushchnost i mikroosnovy ustoychivogo rezultata" [Explaining dynamic capabilities: the nature and microenvi sustainable results]. *Zhurnal strategicheskogo menedzhmenta*, no. 28 (2007): 1319-1350.

Teece, D. J. *Dynamic capabilities and strategic management*: Oxford University Press, 2009.

Varlamova, Z. N. "Zhiznennyi tsikl klyuchevoy kompetentsii organizatsii" [Life cycle core competencies of the organiza-

tion]. *Vestnik Omskogo universiteta. Seriya «Ekonomika»*, no. 2 (2014): 41-45.

Varlamova, Z. N. "Pogloshchayushchaya sposobnost kak determinanta dinamicheskogo potentsiala firmy" [Absorptive capacity as a determinant of the dynamic potential of the company]. *Innovatsii*, no. 2 (160) (2012): 102-109.

Weick, K. *Sensemaking in Organizations*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 1995.

УДК 65.01

ДІАГНОСТИКА СТРАТЕГІЧНОГО ПРОТИСТОЯННЯ ПІДПРИЄМСТВ-КОНКУРЕНТІВ

© 2016 СКРИНЬКОВСЬКИЙ Р. М.

УДК 65.01

Скриньковський Р. М. Діагностика стратегічного протистояння підприємств-конкурентів

У статті розкрито сутність поняття «діагностика стратегічного протистояння підприємств-конкурентів на внутрішньому і світовому ринках», під яким слід розуміти оцінювання рівня переваг підприємства в порівнянні з конкурентами, основних змін та майбутніх перспектив їх нарощення з метою ефективного функціонування і розвитку підприємства у конкурентному ринковому середовищі як на внутрішньому, так і на світовому ринках. Установлено, що діагностику стратегічного протистояння підприємств-конкурентів на внутрішньому і світовому ринках необхідно проводити із використанням таких методів стратегічного аналізу, як SWOT-аналіз та PIMS-аналіз. Представлено інструментарій системи діагностики стратегічного протистояння підприємств-конкурентів на внутрішньому і світовому ринках. З'ясовано, що складовими середовища підприємства є: зовнішнє середовище; проміжне середовище; внутрішнє середовище.

Ключові слова: підприємство, внутрішнє середовище організації, конкурентне середовище, стратегічне протистояння, конкурентні переваги, підприємства-конкуренти, діагностика, бізнес-індикатори.

Рис.: 4. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 18.

Скриньковський Руслан Миколайович – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій, Львівський університет бізнесу та права (вул. Кульпарківська, 99, Львів, 79021, Україна)

E-mail: uan_lviv@ukr.net

УДК 65.01

UDC 65.01

Скриньковський Р. М. Діагностика стратегічного протистояння підприємств-конкурентів

В статье раскрыта сущность понятия «диагностика стратегического протистояния предприятий-конкурентов на внутреннем и мировом рынках», под которым следует понимать оценку уровня преимуществ предприятия по сравнению с конкурентами, основных изменений и будущих перспектив их наращивания с целью эффективного функционирования и развития предприятия в конкурентной рыночной среде как на внутреннем, так и на мировом рынках. Установлено, что диагностику стратегического протистояния предприятий-конкурентов на внутреннем и мировом рынках необходимо проводить с использованием таких методов стратегического анализа, как SWOT-анализ и PIMS-анализ. Представлен инструментальный системный инструментарий диагностики стратегического протистояния предприятий-конкурентов на внутреннем и мировом рынках. Установлено, что составляющими среды предприятия являются: внешняя среда; промежуточная среда; внутренняя среда.

Ключевые слова: предприятие, внутренняя среда организации, конкурентная среда, стратегическое протистояние, конкурентные преимущества, предприятия-конкуренты, диагностика, бизнес-индикаторы.

Рис.: 4. **Табл.:** 1. **Библ.:** 18.

Скриньковський Руслан Миколаєвич – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій, Львівський університет бізнесу та права (вул. Кульпарківська, 99, Львів, 79021, Україна)

E-mail: uan_lviv@ukr.net

Skrynkovskyy R. M. Diagnosing the Strategic Competition of Enterprises-Competitors

The article discloses the essence of the concept of «diagnostics of the strategic standoff of enterprises-competitors in both the domestic and the world markets», which should be understood as evaluation of the level of enterprise's benefits in comparison with competitors, the major developments and future prospects of their build-up aimed at the effective functioning and development of enterprise in a competitive market environment in both the domestic and the world markets. It has been determined that diagnostics of the strategic standoff of enterprises-competitors in both the domestic and the world markets must be conducted using techniques such as strategic analysis, SWOT-analysis and PIMS-analysis. The instrumentarium for system for diagnosing the strategic standoff of enterprises-competitors in both the domestic and the world markets has been provided. It has been determined that constituents of the enterprise environment are: external environment; intermediate environment; internal environment.

Keywords: enterprise, internal organization environment, competition environment, strategic confrontation, competitive advantages, companies-competitors, diagnostics, business indicators.

Fig.: 4. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 18.

Skrynkovskyy Ruslan M. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Business Economy and Information Technology, Lviv University of Business and Law (99 Kulparkivska Str., Lviv, 79021, Ukraine)

E-mail: uan_lviv@ukr.net

Сучасні умови становлення ринкових відносин за-свідчують появу нових правил функціонування вітчизняних підприємств. Зміцнення власних переваг перед конкурентами та пошук шляхів протистояння їм не лише на внутрішньому, але й на світовому

ринках – це один із ключових аспектів чітко визначеної та досконало побудованої бізнес-стратегії, спрямованої на перспективний розвиток підприємства. «Безмитний продаж європейських товарів в Україні та українських товарів у Європі є викликом для внутрішнього вироб-